

TH. AVR. AGULETTI

16179

ÎN PREAJMA ALEGERILOR

Articole politice extrase
din ziarul „Acțiunea” dela 19, 20, 21 și 29
Octombro 1904.

13

BUCUREȘTI

„Minerva” Institut de arte
grafice și cultură
6, Strada Regală, 6

1904

1942

Inu.A.34.624

TH. AVR. AGULETTI

22 - C 15 - 52

Inv. 6179.

ÎN PRAJMA ALEGERILOR

==== Articole politice extrase =====
din ziarul „Acțiunea“ dela 19, 20, 21 și 29
==== Octombro 1904. =====

9323.

DONATIONE

BIBLIOTECA GENERALĂ
BIBLIOTECA
BUCUREȘTI

„Minerva“ Institut de artă
grafice și editură
6, Strada Regală, 6

1904

323 (498) „1904“

1961
A. J. C.

1961

L

CONTROL 1961

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA..... 6179

DC 127/04

B.C.U. Bucuresti

C9323

ÎN PRAJMA ALEGERILOR

Momentul constituțional, care va pune capăt actualei legislaturi, se apropie. El e și ultimul termen pînă la care viața guvernului existent se poate prelungi. Se putea ea stinge mai de mult, și poate se va stinge înainte de acea dată fatală, 15 Februarie, dar pentru a împinge la exces aplicarea sistemului constituțional, să admitem că s'ar putea aștepta viitoarea perioadă electorală. Pînă atunci toți factorii competenți, politici și constituționali, vor medita asupra situațiunei și vor aviza.

Natural, că principala chestiune, ce va preocupa în acest răstimp spiritele politice, va fi: *cărui guvern i se va încredința misiunea de a prezida viitoarele alegeri legislative?* Tot unui guvern liberal, indiferent cine l'ar conduce? Sau unui guvern de tranziție, sub președința vre-unei alte

personalități politice ori ne-politice? Sau în fine această înaltă misiune se va încredința șefului partidului conservator, d-lui Gh. Gr. Cantacuzino, de un alt fruntaș conservator neputând fi vorba?

Vom discuta toate aceste probabilități și vom învedera, că dintre acestea toate numai cea din urmă se poate și trebuie să se realizeze.

Guvernul alegerilor nu se mai poate încredința partidului liberal, ori cine ar fi să-l prezideze. Motivele se cuprind în cele de mai jos.

* * *

Partidul liberal a fost chemat la cîrma statului într'o epocă de dificultăți financiare. El a avut un program financiar ad-hoc și numai acestui fapt se datorește, pe cât s'a lăsat a se înțelege, schimbarea de regim din Februarie 1901. Nu ne preocupă aici valoarea aceluia program. Despre el s'a vorbit și s'a scris mult — se poate consulta pentru aceasta magistrala lucrare «Pro domo» a d-lui Take Ionescu — învederându-se, că tot mecanismul lui constă în: *economii nechibzuite și prin asta vătă-mătoare statului*. Dar în fine, ori cum a

fost el, țara a făcut mari jertfe și l'a suportat. În curs de 4 ani dar viața noastră economică generală a fost sub imperiul lui.

E întrebarea însă: mai poate dăinui el? Își mai are rostul său și azi? Putem merge tot așa și mai departe? Răspunsul ce se impune, de sigur, e că — nu! Secătuirea economică generală a țării, efectul lui, îl fac imposibil.

De altfel înșiși făuritorii acestui ingenios (!) program financiar îi constată acum inoportunitatea. Drept urmare: s'au reînființat mai multe funcțiuni suprimate și s'au creiat alte din nou; s'au acordat pensionarilor oarecare sporuri; s'a mărit fondurile ministerelor de interne și finanțe pentru a se acoperi cheltuelile necesitate de reformele (!) acestora; s'au destinat mari sume pentru anumite necesități ale armatei; s'a revenit asupra budgetului școalelor macedonene; se vorbește de desființarea taxei de 5 0/0, precum și de modificarea legii pensiilor, etc. etc.

Este dar evident, că programul financiar liberal nu se mai poate susține. El aparține de acum înainte trecutului.

Dar dacă este așa, dacă pentru lecuirea

relelor economice de acum, mărite și creiate în parte prin acel program, trebuiesc alte soluțiuni financiare, care mai e rostul șederei la guvern a partidului liberal?

Să aplice mai departe concepția lui financiară nu se poate, cum singur a văzut, căci ar ruina complect statul. Să facă ceea ce ar face alții, sau ceia ce ar fi făcut alții, dacă ar fi fost lăsați acolo unde țara i adusese, nu e rațional. Rostul chemărei sale la cârma statului a fost tocmai să execute ceea ce partidul advers a refuzat. Iar acum, când opera (!) ce l'a ilustrat (?) s'a îndeplinit, el trebuie să plece. De o alta proprie e incapabil. Iar a împrumuta pe sub mână, ideile adversarilor — idei găsite rele acum 4 ani — a și le însuși și a profita de faptul că «e deja la cârma statului» — exclamând ca o sfidare, «j'y suis, j'y reste» — pentru ca să le aplice, — nu-i e permis. Printr'aceasta s'ar comite o adevărată hoție politică, și astfel de îndeletniciri, ca și cele de altă natură, se pedepsesc sever.

* * *

Atât și ar fi de ajuns, pentru ca un viitor guvern liberal să fie cu neputință. Mai este însă și altceva.

Regimul actual a săvârșit greșeli, ca să nu le calificăm altfel, enorme și de altă speță. Cea mai principală e *chestia fraudelor de la finanțe*.

Se știe câtă aprindere a produs această afacere. S'a dovedit la timp, că sistemul acestor escrocherii este o invenție patentată a actualilor guvernanți liberali. Se știe apoi cum aceștia au făcut un simulacru de proces, nu din îndemnul lor, ci din porunca financiarilor germani, de cari depind. E cunoscută pe lângă aceasta rușinea, ce s'a revărsat asupra țării și asupra numelui de român, prin «hoțiile... patriotice». E cunoscută scoaterea din cauză a autorului special al acestora și înlesnirea la fugă a celui mai inculpat dintre defraudatori. E cunoscut într'un cuvânt tot bagajul murdar al acelei afaceri, care e tot deodată și bagajul ocârmuirii.

Campania opiniei publice putea de atunci, atât era de îndreptățită, să răstoarne partidul născocitor și patronator de hoții particulare și naționale. N'a făcut-o însă, căci considerațiuni de ordin superior, neînțelese poate de un soi de guvernanți ca aceștia, au impus'o.

Și apoi s'a sperat, că în curând o satisfacție se va da țării legitim indignate.

Dar dacă așteptarea țării a fost înșelată atunci, va mai putea fi și acum? Un guvern *tolerat provisoriu*, mai poate să se mai încerce a sta la putere? E de neadmis.

S'ar redeschide fatal cangrena aceleia încalificabile afaceri, căci imoralitatea ei nu se poate prescrie nici odată, și acea redeschidere, în tot cazul, nu va folosi partidului liberal.

O altă greșeală capitală s'a comis și cu *armamentul artileriei*. Opinia publică și în această chestiune a intervenit și a arătat tot dezastrul, ce revine pentru țară, din felul cum ea a fost rezolvită de partidul liberal.

Marele nostru militar, fala armatei române, d. General Iacob Lahovary, a discutat afacerea sub toate formele și a dat o adevărată alarmă națională în această privință. Dacă glasul său, glasul țării, n'a fost ascultat de cei către care a fost adresat, vina și răspunderea va fi a lor. Aceleași considerațiuni superioare au impus pentru moment potolirea opiniunii publice și în această afacere. Nu se va putea ea însă reaprinde?

A treia greșeală... Dar ar fi să înșir prea multe de acestea — *lanțul guvernării liberale fiind numai din catene-greșeli* — și spațiul nu-mi îngăduie a o face.

Ele însă se cunosc în de obște: *sucesiunea Olimpicelor, nimicirea culturii românești în Macedonia, pîngărirea memoriei lui Cuza, răsvrătirea țăranilor și alte multe*, care la nevoie se vor redeschide pentru a se pune în adevărata sa lumină «activitatea», celor ce se mai încumet a reclama puterea.

* * *

Dar partidul liberal măi are în sarcina sa și alte păcate, pe care trebuie să le aducem în cauză, acum la «judecata de apoi».

Locul întâiu în această nouă serie îl ocupă fără îndoială: *atentatul guvernanților la viața constituțională a țării, prin discaficata lor campanie contra partidului conservator.*

Prin tendința vădită de a nimici acest partid — partid istoric, care are la activul său cele mai frumoase fapte —; prin dorința de a creea, în mod factice și de conivență, un așa zis partid de opoziție;

prin scopul urmărit astfel de a da țara în exploatarea unui consorțiu liberalo-junimist; s'a comis o adevărată lovitură constituțională. Cartelurile rușinoase carpisto-liberale, insultele și prigonirile cu adevărat săibatică la adresa partidului conservator, tot cortegiul acela cunoscut de bârfeli, calomnii, ocări, etc., etc., nu se vor uita.

Și în deosebi nu se va uita ținta acestei întregi campanii — cea mai necinstită între cele mai necinstite —: sfărâmarea mecanismului constituțional în alternarea partidelor la guvern. Va fi cineva, care să le uite? Nu credem.

Astfel de ignominii la adresa unui întreg, mare și glorios partid de guvernământ, și astfel de atentate la însăși esența vieții noastre politice, trebuesc înfierate cu cea din urmă rigoare și acum e momentul hotărâtor pentru aceasta.

În aceeași ordine de idei, semnalăm apoi *compromiterea dinastiei*. Dacă vor fi — am vrea să nu fie — oare-cari glasuri, care din nenorocire să bârfească Coroana, aceasta nu se va datora decât șoaptelor și atitudinii cârmuitorilor liberali.

N'a fost afacere, n'a fost vot, n'a fost

lege, n'a fost măsură administrativă sau financiară, cât de mică și cât de rea, în care ei să nu fi amestecat Tronul. Printr'aceasta a lăsat să se înțeleagă, că M. Sa Regele patronează toate combinațiile, toate erorile, toate nesocotințele lor. Și astfel de sub-înțelesuri nu sînt de natură întru a întări respectul și devotamentul neclintit, ce cu toții cată să-l avem către Coroană.

Pe de altă parte: platitudinile și lingușirile umilitoare și nedemne, ce partidul liberal le săvârșește față de Suveran; alaiurile exagerate și prin aceasta deplasate, ce el aranjează pentru Familia regală; sărutările sale degradante ale mânei ce amenința odinioară să o muște în chip odios; osanalele lui false, prin nota hiperbolică și prin trecutul compromis al autorilor lor, la adresa Casei donitoare; specularea necuviincioasă, în profitul său, a ori-cărei probe de sentiment dinastic din partea țării; calificarea și pîra de «antidinastici» ce asvîrlă cu impertinență tuturor celor ce nu înțeleg în așa chip iubirea și fidelitatea către Dinastie — toate aceste acte reprobabile ale partidului liberal, contribuiesc, la rîndu-le, în mari proporțiuni la

crearea unei atmosfere nenorocite în jurul Tronului, la descoperirea Coroanei.

Dar aceasta constituie una din cele mai mari crime naționale, căci țara noastră are nevoie de dinastie, trecutul nostru a probat-o, și încă de o dinastie ca cea actuală.

Atunci, un așa guvern, care împinge statul într'o adevărată prăpastie națională, mai poate ființa?..

Nu trebuie apoi să se uite nici situația internă a partidului liberal, un alt cusur ce-l face impropriu pentru o mai departe guvernare. Diferitele evenimente politice de până acum, precum și cele ce se întâmplă azi chiar, dovedesc în sinul acestui partid o *multi-scindare*.

Se vorbește astfel de cadre vechi, de generoși, de sturdziști, de stătesciști, de drapelști, etc. etc. Se ivesc apoi diviziuni mai mărunte prin județe în jurul a diverse personalități liberale, ca la Argeș, Prahova, Brăila, Tecuciu, Tutova, Vaslui, Dorohoiu, etc. Sint dar grave certuri în partidul de la guvern, și aceste disensiuni, indiferent ce urmări pot avea pentru partid însuși, resfrâng relele lor efecte asupra mersului general al țării.

Se poate tolera aceasta? Nu s'a invocat, pe vremuri, contra partidului conservator astfel de argumente, și n'au fost ele luate în seamă? De ce dar cu partidul liberal nu s'ar proceda la fel? De ce s'ar îngădui atâtea frământări într'un guvern și într'un partid subminat de poște și de competițiuni uricioase și dăunătoare?

De ce ar fi dar, în aceleași împrejurări, două măsuri diferite? Ar fi să se comită o nedreptate, dacă s'ar proceda așa, și tocmai de aceea credem, că nu se va întâmpla.

* * *

În fine imposibilitatea rămânerei la guvern a partidului liberal o învederează chiar motive constituționale riguroase.

Guvernul liberal de până acum a dispăcut enorm țării. Dacă la început aceasta i-a acordat oare-care credit, obișnuit oricărui guvern nou, în curând s'a recules. A văzut că regimul actual este o pagubă pentru ea, și sub raport economic, și sub cel național, și sub cel constituțional, și sub cel dinastic în sfârșit. A înțeles din vreme aceasta și din vreme *țara s'a manifestat ca anti-guvernamentală.*

La alegerile comunale, la cele parțiale de Cameră și Senat, la cele județene, guvernul și deci partidul liberal cu greu (presiuni, bătăi, balotagii, etc.) a avut *oarecare* majoritate. Ba încă în cele mai principale a fost înfrînt. Aceasta e una din cele mai puternice indicații constituționale, că țara voește schimbarea regimului, indicație identică cu cea din 1894. Mai mult decât atât, cu sistemul majorităților și în luptele noastre electorale, nu i se poate cere.

O majorizare a guvernului pe toată linia e dificilă, aproape cu neputință. Câte-va glasuri, unul cel puțin, care să hotărască majoritatea, va găsi totdeauna un guvern, mai ales unul fără scrupule ca cel de azi, având tot soiul de mijloace la îndemână. Dar aceasta ar însemna pur și simplu perpetuarea guvernului la putere, fiind în... «majoritate», ceea-ce constituie o adevărată tiranie.

Apoi n'ar fi aceasta o sfidare aruncată bunului simț? N'ar fi un sofism constituțional? Și ar fi cu putință să se înțeleagă așa de strimt spiritul constituției, cu privire la schimbarea guvernelor? Atunci ce

ar mai rămâne țării de făcut, văzându-și viața ei înăbușită prin opresiune guvernamentală, sprijinită pe un chițibuș formalist de constituție? Nu e mai rațional ca un guvern în agonie să fie aruncat în opoziție, deposedat astfel de mijloacele de coercițiune ce le-ar avea la putere, pentru a se vedea atunci reala disproporție de voturi? Evident că da. Și cu atât mai mult aceasta, căci un guvern nou nu se dedă la ingerințe de la început.

Puținele glasuri electorale în plus obținute de acest guvern în trecut ori în viitor, nu dau fidela icoană a sentimentelor țării. A se răzima pe ele, care sânt «zestre guvernamentală» sau efecte ale teroarei, e a se aduce cea mai sângeroasă lovitură spiritului constituției, e a se exaspera țara.

Se dorește aceasta? Ne îndoim, căci e mai preferabilă schimbarea de regim după procedul din Octombrie 1895 decât după cel din Martie 1899.

* * *

Așa dar din tot procesul pertractat până acum — și s'au semnalat numai învinuirile capitale, urmând ca dosarul cu detalii să se

utilizeze la timp — rezultă: *excluderea posibilității rămânerei la putere a partidului liberal*. Programul (sic) său împlinit, greșelile și păcatele făptuite, tendințele-i anti-constituționale, atitudinea-i anti-dinastică mascată, disensiunile-i interne, și în fine hulirea lui de corpul electoral, militează în chip prea suficient pentru aceasta.

O procedare contrară e inadmisibilă, pentru că nimeni nu poate și nu trebuie să-și asume răspunderea consecințelor incalculabile, ce ar decurge dintr'ânsa.

9323.

II

A discuta a doua probabilitate: *chemarea unui guvern de tranziție în vederea alegerilor* e de sigur un lux din parte-ne. Ches-tiunea trece peste marginile posibilității și dreptei judecări, în cât ne-am putea dispensa de a insista asupra-i. În interesul însă al unei depline discuțiuni, vom pune și această ipoteză sub reflectorul analizei.

Ce rost ar avea un guvern de tranziție? Și din cine s'ar alcătui el? Din liberali și carpiști, indiferent cine ar avea prizidenția? Din carpiști singuri? Din personalități nepolitice? Ori ar fi un «mixtum compositum» din toate aceste trei nuanțe, plus și — nu rideți — d. Panu?

* * *

Mai întâiu de toate la un guvern de tranziție — expedient politic «sui generis» —

se recurge rar și în cazuri grave. El e obișnuit oare-cum în statele cu o viață politică recentă, cu o funcțiune anormală a constituției, cu partide politice numeroase și neclarificate, cu o lipsă de stabilitate politică, cu o lipsă de norme de guvernămînt, în fine cu patimi politice prea mult deslănțuite. Așa se face în Serbia, Bulgaria, ori în Austria, etc. Așa se putea face la noi acum 40—50 ani și tot așa s'a procedat după regimul brătienist din 1888.

Dar azi?

Sistemul constituțional s'a mai încetățenit, datînd neschimbat fundamental, de aproape o jumătate secol. Partide politice, de guvernămînt și puternice, sînt numai două și au programe și proceduri de ocîrmuire bine definite. Mare perturbație politică nu există și mai ales nu există nici o deslănțuire de patimi nepotolite, care să degenereze în violentări, din partea partidului opozant conservator. Din potrivă acesta a luptat contra partidului guvernamental liberal în mod demn și liniștit, de și energic, și fără ură ori pasiune. Apoi masa electorală a dovedit că nu e de loc în nedumerire, ci din potrivă e foarte orien-

tată asupra situațiunii politice. Alegerile, la care ne-am referit mai sus, și care au eșit în favoarea opoziției conservatoare, au probat-o.

Atunci? De ce s'ar recurge la așa mijloc extrem — pentru înlocuirea guvernării liberale — prin nimic îndreptățit?

* * *

Și apoi un guvern de «tranziție» liberalo-carpist, ar fi identic cu un guvern liberal pur. Acuzațiunile formulate mai sus contra acestui din urmă s'ar resfrânge și asupra celui dintâiu.

Și prin urmare îndreptarea răului semnalat n'ar face un pas mai departe.

* * *

Cât privește o guvernare provizorie carpistă pură, lucrul este și mai nenatural. Căci, ce ar motiva o astfel de guvernare?

Faptul că la 1888 s'a procedat la fel, nu e un motiv. Mai sus învederăm că situația politică de azi nu e comparabilă cu cea de atunci.

Tot asemenea și cu credința, că d. Carp și ai săi țin, prin vorbă, de partidul con-

servator, iar prin fapte de cel liberal, în cât guvernarea sa ar fi puntea de trecere dela cea liberală la cea conservatoare. Dar partidul conservator a declarat totdeauna, în mod solemn și tuturor, că nu recunoaște grupul carpist ca o parte dintr'insul, că nu va mai avea nici o relațiune cu el și că — nici cu vorba măcar — nu se mai poate susține vre-o legătură între carpiști și conservatori. Iar dacă, prin fapte, acel grup se ține de partidul liberal — și aceasta e perfect adevărat — atunci cu atât mai mult n'are rațiune guvernarea sa, căci n'ar fi de cât sucursala celei liberale, pe care o detestă și o repugnă întreaga țară.

Vre-o altă considerațiune adusă în sprinjinul vre-unui guvern de tranziție carpist nu vedem.

Că s'ar putea socoti amicii d-lui Carp ca al 3-lea partid politic? Părere și fum. Amicii în chestiune nu constituiesc un «partid». Ei sînt pur și simplu o microscopică societate de admirație și chiverniseală reciprocă, ale cărei statute se reduc la: parvenirea cu ori-ce preț și prin ori-ce mijloace la budgetul și demnitățile statului. În trecut au realizat aceasta ca apendice la

conservatori, azi o realizează ca opoziție «miluită» la liberali, mâine — când va fi? — o vor realiza ca guvern în serviciul «opoziției» liberale.

Din fericire însă acțiunea unor astfel de «bărbați politici» nu are răsunet în opinia publică. Zdrobitorul *zero*, obținut cu atâta succes la consultarea electorală județeană trecută, e o strălucită dovadă. Și prin urmare *de o eventuală ocârmuire carpistă nu se poate vorbi.*

* * *

Combinăția cealaltă : guvern de tranziție din personalități nepolitice, este iarăși de domeniul fanteziei. Cine l-ar alcătui? Și cu cine ar governa?

Un așa guvern s'ar vedea silit să transforme toată administrația, acest complicat mecanism al statului, într'o adunătură de nevoiași ori de tocători ai budgetului. Ne având rutina politică, neposedând o direcție de guvernare, el ar fi absolut dezorientat în marele număr de probleme ale țării. Și ori cit de provizoiu ar fi el, ori cât de expeditor al afacerilor curente pe vremea alegerilor, e periculoasă existența lui. S'ar

putea întâmpla tocmai în aceea perioadă evenimente, cărora el să nu știe și să nu poată face față. Și iată un rău — răul actual — lecuit (!) printr'unul la fel.

* * *

În fine un guvern eterogen, alcătuit din tot soiul de elemente politice și nepolitice, din tot soiul de profesii și îndeletniciri, din tot soiul de ambițioși și budgetivori, e un guvern din domeniul povestirilor umoristice. Ar fi o înjghebare artificială de o zi, ar fi o combinație monstruoasă.

Activitatea ridiculizată prin fabula «Racul, Broasca și o Știucă», ar fi ideală față de a acelui specimen de guvern.

* * *

Este deci evident — pentru cei-ce vor să vadă, să audă și să înțeleagă — că *nu guvernul de tranziție, ori cum s'ar alcătui el, este destinat să pună capăt situațiunii politice actuale*. Cu atât mai mult, cu cât el ar putea trece drept guvern personal, drept mijloc pieziș de a favoriza anume elemente politice, anume proiecte.

Și astfel... rătăcirea din urmă va fi mai rea de cât cea dintâi.

III.

Iată-ne în fine la a treia și ultima probabilitate în chestiune.

Procedeeul întrebuintat până acum, pentru a stabili care e soluția de dat actualei situațiuni politice, a fost un procedeu de eliminare. Rând pe rând în spusele anterioare, am exclus posibilitatea a două din ipotezele, ce ne-am pus de la început — continuarea unui guvern liberal, ori chemarea unuia de tranziție — și le am exclus așa, că nimic serios nu se poate opune susținerilor noastre.

Urmarea neapărată a acestei argumentări negative e afirmația că: unica soluție bună e a treia și ultima din ipotezele fixate, adică *formarea unui guvern conservator sub prezența d-lui Gh. Gr. Cantacuzino.*

* * *

Dar rezolvirea problemei politice de față, în acest chip, nu se impune numai din ne-

cesitatea inexorabilă, că: nu se poate alt-fel. Ea se reazimă mai ales pe *superioara valoare intrinsecă a partidului conservator față de adversari, pe calitățile și meritele lui proprii din trecut și pe strălucitu-i program de activitate în viitor.*

Nu vom învedera valoarea acestui partid cu privire la trecut, bazându-ne pe fapte din «timpuri imemorabile» cum fac liberalii. Atunci nu existau actualele partide politice și nu făptuia generația de față.

Ne vom referi numai la guvernările conservatoare din 1871-76, 1889-95, 1899-900. Actele lor constituie splendida coroană politică a partidului nostru.

* * *

Cu privire la prima din aceste guvernări, locul de frunte în activitatea sa îl ocupă: «*conservarea dinastiei*».

Când faptele deșuchiate, ca tot-d'auna de alt-fel, ale partidului liberal au determinat pe M. Să să abdice abia după 5 ani de domnie, partidul conservator a intervenit, a împedecat îndeplinirea acestei fatale hotărâri și a luat răspunderea situației. Mulțumită dar numai acestui act de ade-

vărată restaurație dinastică, țara se poate fâli astăzi cu rezultatele domniei glorioase a Regelui Carol.

Ce au liberalii în această privință la activul lor? Nesocotința periculoasă de la sala Slătineanu, Baronul von Hahn și «Spionul Prusian», Măria Sa Dabija de la Iași, revoluția de la Ploești, satirele lui Orășeanu, «Omul periculos» al volintirului, azi liberal, Panu, și în fine tot soiul de batjocuri ale ziarelor lor la adresa dinastiei.

Mai departe însă.

Tot acelei mari guvernări se datorește punerea *temeliei sigure, conservative, a tuturor instituțiilor statului.*

Atunci s'au stabilit normele finanțelor țării. Atunci s'au înființat institutele fundamentale de credit. Atunci s'a încheiat primul tratat comercial cu străinătatea, semnul suveranității statului și baza avântului comercial și industrial al țării. Atunci s'au luat măsuri mai întinse și mai sigure pentru desvoltarea stărei economice, prin sporirea căilor de comunicație pe uscat și pe apă. Atunci biserica română a fost redată sie-și, creîndu-se sinod autocefal. Atunci mai ales s'a organizat forța mili-

tară, care avea să ne dea în curînd: biruința în război, neatîrnarea și regatul.

Prin ce se caracterisează stăpînirea liberală următoare? E destul de a ne gîndi la regimul brătienist de tristă memorie, la regimul «teroarei, hoțiilor și asasinatelor», pentru a ne îngrozi de acele vremuri și... a trece înainte.

* * *

A doua guvernare conservatoare constituie *apogeul de dezvoltare sub toate raporturile.*

Sub ea s'a reintrodus ordinea, cinstea și corectitudinea în administrația statului. Sub ea s'a garantat siguranța personală și a presei. Sub ea s'a reluat firul îmbunătățirilor economice și financiare din trecut. Sub ea s'a reorganizat și înflorit învățămîntul public. Sub ea s'a dat o soluție splendidă chestiunii clerului mirean și s'a ridicat nivelul cultural al acestuia. Sub ea s'a ocrotit dezvoltarea literaturii și artelor române. Sub ea s'a dus mai departe organizarea bravei noastre oștiri, înzestrându-se cu excelentul armament de azi. Sub ea în fine a luat avânt desăvârșit țara, căci

solicitudinea, priceperea, patriotismul și onestitatea sa au fost neîntrecute.

Liberalii?

În opoziție: au răsculat satele, au desfășurat steagul anarhiei, al demagogismului național și al pronunțamentelor militare, și au asvârlit cu insulte și nečuviințe — martoră e «Voința Națională» — în Coroană.

La guvern: au născut chestia Ghenadie, care fără mijlocirea partidului conservator ar fi dat de rîpă biserica națională, au comis în veci neuitatele scuze de la Iași, au quasi-trădat școalele ardelenene, au adus țara la un deget departe de prăpastie, prin a lor «gheșeftărească» și incapabilă politică financiară, au reluat într'un cuvânt nenorocitul fir de la 1888, pregătind astfel lapidarea din 1899.

* * *

Ajungem în fine la a treia guvernare conservatoare, care a durat din nenorocire prea puțin timp, dar care a putut lăsa totuși urme strălucite în istoria țării.

Aceasta e *guvernarea restaurării religioase, naționale și financiare.*

Acum s'au potolit definitiv patimile bisericești. Acum s'a așternut viață sigură și românească așezămintelor școlare și religioase de peste munți. Acum s'a dezvoltat la culme chestiunea cultural-românească a fraților de peste Dunăre. Acum s'au luat dispozițiuni financiare — complimentul sistemului financiar conservator — pentru a salva țara din era deficitelor și bugetelor liberale à la Calonne, precum și din ghiarele sărăciei agricole survenite. Acum.... s'ar fi așezat starea economică a țării pe baze cu totul noi și moderne, s'ar fi reformat administrația, s'ar fi... făcut multe. Fatalitatea însă a adus pe capul țării actuala stăpânire, care a creat situația de azi, insuportabilă din toate punctele de vedere.

* * *

Iată ce valoros ni se prezintă trecutul partidului conservator, cu merite și calități nu numai indiscutabile dar chiar incomparabile.

Superioritatea aceasta reese apoi și pentru prezent din felul măreț cum s'a dus campania de opoziție — de altmintrelea ca și în trecut — : energic, dar leal, demn

și liniștit. Și țara a consfințit-o prin glasurile ei electorale.

* * *

Cât pentru viitor, valoarea și întietatea partidului conservator, apare tot mai strălucită din programul de activitate, ce el va realiza la guvern.

Nu ne e dat nouă a schița acest program. El însă se poate cunoaște din discursul d-lui Gh. Gr. Cantacuzino la Iași, din lucrarea amintită a d-lui Take Ionescu, din cuvântarea recentă a d-lui general Gh. Manu la Alexandria, în fine din critica făcută actelor guvernului în parlament și presă.

Și dovadă despre calitățile excelente ale acestui program stă nu numai faptul, că opinia publică l'a aprobat, dar chiar și împrejurarea că toți adversarii, și «născuți» și «făcuți», ai conservatorilor tind să-l subtilizeze.

În scurt dar partidul nostru este pivotul politic al țării, în el se rezumă dezvoltarea acesteia din toate punctele de vedere, pe el se razimă speranțele viitorului.

* * *

Când lucrurile stau așa și nu altfel, când apoi o guvernare liberală, ori una de tranziție e, după cum am stabilit, cu desăvârșire imposibilă, se poate îndoi cine-va de soluția ce trebuie dată actualei probleme politice? Se poate tăgădui, că n'are să fie acea pe care am preconizat-o de la început? Se poate susține că partidului conservator îi lipsește «platforma», pe baza căreia să reclame și să obție puterea? Neapărat că nu.

De aceea țara să aștepte cu încredere avizul cel prea înalt, și să fie sigură că acesta nu poate fi de cât în favoarea ei, adică în favoarea partidului conservator. Așa cere logica și dreptatea, morala și binele public, așa cer interesele statului și ale neamului.

Și așa va fi.

